

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE
Fakulta sociálních věd
Institut mezinárodních studií

PROTOKOL O HODNOCENÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE
(Posudek oponenta)

Práci předložila studentka: Lucie Veiglová

Název práce: Odsun sudetských Němců a poválečné osídlení pohraničí Československa se zaměřením na Ústí nad Labem, FSV UK, Praha 2021

Oponoval: prof. PhDr. Jaroslav Kučera, CSc.

1. OBSAH A CÍL PRÁCE:

Tématem práce je odsun německého obyvatelstva z českého pohraničí po druhé světové válce a jeho následné osídlení českým obyvatelstvem. Vedle stručné charakteristiky vývoje v celostátním měřítku se práce soustředí na město Ústí nad Labem. V časovém ohledu je předmětem analýzy období odsunu německého obyvatelstva v letech 1945 až 1947. Proces osídlení ústeckého regionu či samotného města Ústí nad Labem není časově nijak přesněji vymezen; autorka obecně hovoří o „novém osídlení pohraničí ... po druhé světové válce“ (12), v textu pak proces sleduje zhruba do roku 1947, kdy podle ní bylo organizované osídlování pohraničí ukončeno. (41)

2. VĚCNÉ ZPRACOVÁNÍ:

Nepoměrně větší část práce je věnována průběhu odsunu, proces osídlení tvoří necelou třetinu jejího textu. Autorka hodlá analyzovat oba procesy nejdříve „v obecné rovině“ a následně chce zkoumat, jak probíhaly v samotném Ústí nad Labem, a zjistit „čím a proč se lišily od obecné situace v Československu.“ Metodologicky problematické je, že autorka předpokládá nějakou, zřejmě poměrně jednoznačnou „obecnou situaci“, aniž by ji blíže specifikovala. Přitom ale zejména v období divokého odsunu a první fáze osídlování se situace v různých částech republiky lišila. Ovlivněno to bylo rozmístěním spojeneckých vojsk (v oblastech kontrolovaných americkou armádou žádný divoký odsun neprobíhal), vzdáleností od vhodných cílových oblastí (tj. sovětských okupačních pásem v Německu a Rakousku), dopravní situací a strukturálním charakterem dané oblasti. Autorka formuluje hypotézu, že Ústí se vyhnul „násilný odsun“, a dává to souvislosti s nízkým počtem českého obyvatelstva ve městě. (11, resp. 25) Tato hypotéza se jí, jak připouští, potvrzuje „jen z poloviny“: k divokému odsunu v Ústí nedošlo bezprostředně po osvobození, od události 31.7.1945, které byly jedním z nejnásilnějších vystoupení proti Němcům vůbec, ale nabralo na intenzitě a probíhalo „téměř stejně jako ve zbytku Československa.“ (48) Sama ovšem uvádí, že „samotný divoký odsun“ byl v Ústí zahájen už 4. června a jen během, tohoto měsíce bylo z města (a asi i přilehlého okolí) vypraveno 13 vlakových a lodních transportů, „údajně velmi krutým způsobem“. Autorka tak rozlišuje mezi jakousi spontánní / živelnou fází divokého odsunu, ke které zřejmě docházelo především tam, kde české obyvatelstvo bylo vůči německému ve výrazné početní převaze, a samotným divokým odsunem, který byl v Ústí prováděn „především novými osídlenci a příslušníky Rudé a československé armády, starousedlíky jen v nepatrném měřítku.“ (25)

V závěru autorka konstatuje, že byla vyvrácena hypotéza, že poloha města Ústí a jeho vzdálenost od českého vnitrozemí byla příčinou, že o „tuto oblast nebyl proječován takový zájem“. (11) Explicitně ale takovou hypotézu neformuluje, v úvodu pouze avizuje, že chce analyzovat, „čím a proč“ se lišil proces osídlování v Ústí nad Labem „od obecné situace v Československu.“ (11) Nicméně autorka sama uvádí několik argumentů, proč Ústí (druhé největší město Sudet) přece jen bylo docela atraktivním cílem pro české přistěhovalce, šlo zřejmě spíše o to, že katastrofální nedostatek bytů ve městě (to nebyl samozřejmě jen problém Ústí) příchod českého obyvatelstva komplikoval, přinejmenším do chvíle, kdy se z města a okolí stála Rudá armáda.

3. FORMÁLNÍ A JAZYKOVÉ ZPRACOVÁNÍ:

Práce je opřena o solidní výběr literatury, pohříchu jen české. Úplně chybí německé tituly, a to i od českých autorů. Je celá řada publikovaných svědectví z německé strany (viz např. Dokumentation der Vertreibung), která by mohla posloužit k dokreslení situace zejména v prvních poválečných měsících, jakkoliv je jednotlivé výpovědi nutné důkladně prověřovat. Nezjistil jsem žádné prohršky při práci s literaturou, autorka pracuje správně s poznámkovým aparátem, i když pro první odkaz v poznámkách volí (poněkud záhadně) jiný formát než v seznamu literatury, ale to je spíše drobnost. Práce je logicky strukturována a napsána po obsahové i jazykové (včetně gramatiky a stylu) na velmi solidní úrovni.

4. STRUČNÝ KOMENTÁŘ HODNOTITELE:

Práce budí dobrý dojem, sice nepatří k těm právě objevitelským, ale prokazuje schopnost autorky nastudovat, zpracovat a prezentovat vybrané téma. U hypotéz je nutné ocenit především snahu o jejich formulování než jejich pregnantnost - hypotéza není, co mě jen tak nějak napadne, ale musí být opřena o dostupná fakta, která se snaží interpretovat z hlediska příčin, důsledků či souvislostí. Text je pečlivě zpracován, vyslovené věcné chyby jsou ojedinělé. Např. když je řeč o konfiskaci majetku, tak je nutné vždy zmínit dekret o konfiskaci a rozdělení zemědělského majetku sudetských Němců z června 1945. (např. 30 nebo 39) Poněkud bych polemizoval s tvrzením, že českoslovenští politikové za První republiky se „snažili vycházet vstříc německým národnostním požadavkům v oblasti kultury, školství či užívání mateřského jazyka.“ (14) Tak empatická česká politika vůbec nebyla, rozhodně Němci by to viděli - a vidí dodnes - trochu jinak. Když je řeč o tzv. ústeckém masakru, bylo by dobré zmínit, že existují určité indicie, že akce byla zinscenována nebo přinejmenším iniciována státními orgány, i když celou pravdu už se asi nikdy nedozvíme.

5. OTÁZKY A PŘIPOMÍNKY DOPORUČENÉ K BLIŽŠÍMU VYSVĚTLENÍ PŘI OBHAJOBĚ:

- Může se autorka ještě jednou zamyslet nad komplexem příčin, které mohly mít vliv na to, že zejména odsun německého obyvatelstva z Ústí probíhal trochu jinak než např. v jiných velkých městech, třeba Liberci nebo Brně.

- V procesu osídlování mizí z autorčiny perspektivy německé obyvatelstvo, které ve městě či regionu zůstávalo. Může k tomu něco říci?

- To se týká také sudetoněmeckých antifasistů. Autorka sice líčí jejich odsun, ale pak se i oni ztrácejí. Přitom ale průmyslové Ústecko či Liberecko bylo před válkou svého druhu baštou sudetoněmecké politické levice. Je schopna říci něco k jejich osudu?

6. DOPORUČENÍ / NEDOPORUČENÍ K OBHAJOBĚ A NAVRHOVANÁ ZNÁMKA:

Práce splňuje nároky kladené na IMS FSV UK na kvalifikační práci tohoto druhu, doporučuji ji proto k obhajobě a navrhuji klasifikovat stupněm **B**.

8.6.2021

Podpis: